

Warszawa, 7 czerwca 2021 r.

Fundacja Panoptykon
ul. Orzechowska 4/4
02-068 Warszawa

Szanowny Pan

Tomasz Grodzki

Marszałek Senatu RP

PETYCJA

do Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej dotyczącej wprowadzenia kontroli nad działaniami inwigilacyjnymi policji i służb specjalnych

Polska Policja oraz służby specjalne mają szerokie uprawnienia, z których korzystają poza realną kontrolą. Do najpoważniejszych problemów należą:

- masowe pozyskiwanie przez służby danych telekomunikacyjnych (1,35 mln przypadków w 2019 r.);
- system zarządzania podsłuchów, który skonstruowany jest w sposób uniemożliwiający sądom rzetelną weryfikację, czy podsłuch jest uzasadniony i niezbędny (w efekcie zatwierdzają one 98–99% wniosków o podsłuch);
- brak jakiegokolwiek zewnętrznej kontroli nad większością czynności operacyjno-rozpoznawczych (np. śledzenie czy sprawdzanie w publicznych bazach danych). Sytuacja ta rodzi ryzyko nadużyć ze strony służb i prowadzi do bezzasadnego ograniczania wolności i prywatności Polek i Polaków. To z kolei skutkuje spadkiem zaufania do służb – niezbędnego, by te ostatnie mogły wykonywać swoje zadania i zapewniać obywatelom i obywatelkom bezpieczeństwo.

Domagamy się zmiany przepisów, która umożliwi poszanowanie praw człowieka, w szczególności prawa obywateli i obywaterek do prywatności. Postulujemy:

- powołanie organu nadzorczego, którego zadaniem będzie weryfikacja zgodności z prawem tych działań służb, które ingerują w prawa i wolności obywateli i obywaterek (w szczególności nadzór nad prowadzeniem czynności operacyjno-rozpoznawczych);
- stworzenie mechanizmu informacyjnego, dzięki któremu obywatele i obywatelki zostaną powiadomieni, jeśli w przeszłości byli przedmiotem zainteresowania ze strony służb.

Analogiczne rozwiązania – godzące możliwość wykonywania przez służby działań, do których zostały powołane, z przestrzeganiem międzynarodowych standardów praw człowieka – funkcjonują z powodzeniem w większości państw Unii Europejskiej. Na przykład w Niemczech działalność służb kontroluje Komisja G-10, a osoby, które były podsłuchiwane, są informowane o tym fakcie 12 miesięcy po zakończeniu działań operacyjnych.

Prawo do prywatności należy do podstawowych praw człowieka gwarantowanych m.in. przez europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. Gwarantuje je także Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Na konieczność zmiany przepisów regulujących działanie służb zwracał uwagę Trybunał Konstytucyjny już w 2006 r., wydając (do dziś niezrealizowane) postanowienie sygnalizacyjne, w którym zobowiązał ustawodawcę do stworzenia mechanizmu informowania jednostki o byciu przedmiotem zainteresowania ze strony Policji i służb specjalnych (post. z 25 stycznia 2006 r., sygn. S 2/06). Z kolei w wyroku o sygn. K 23/11 Trybunał Konstytucyjny wskazał, że taki obowiązek „ma eliminować ryzyko niekontrolowanego tworzenia oraz utrzymywania zbiorów danych nieprzydatnych dla postępowań prowadzonych przez organy państwa, lecz potencjalnie wartościowych z punktu widzenia przyszłych, bliżej nieokreślonych czynności”.

Na problem braku kontroli nad działaniami służb i konieczność wprowadzenia obowiązku informowania o inwigilacji zwróciła uwagę także Komisja Wenecka w swojej opinii dotyczącej ustawy z 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy o Policji i innych ustaw (tzw. ustawy inwigilacyjnej).

Obowiązujący stan prawny rodzi ryzyko ponoszenia przez Polskę odpowiedzialności na arenie międzynarodowej. W szczególności polskie przepisy nakładające na operatorów telekomunikacyjnych obowiązek przechowywania i udostępniania organom ścigania danych telekomunikacyjnych są z niezgodne z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości UE (por. wyrok TSUE z 6 października 2020 r. w sprawach C-511/18, C-512/18 i C-520/18). Z kolei przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka trwa postępowanie przeciwko Polsce, zainicjowane skargami aktywistów Fundacji Panoptykon i Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz adw. Mikołaja Pietrzaka na brak realnej kontroli nad działaniami służb oraz obowiązku informowania jednostek o byciu przedmiotem inwigilacji.

Postulowane przez nas zmiany oraz szersze uzasadnienie ich konieczności znajdują się w raporcie Osiodłać Pegaza. „Przestrzeganie praw obywatelskich w działalności służb specjalnych – założenia reformy”¹ przygotowanym przez Komisję Ekspertów ds. Przestrzegania Praw Obywatelskich w Działaniach Służb Specjalnych działającą przy Rzeczniku Praw Obywatelskich.

Realizacja postulowanych przez nas zmian wymaga nowelizacji szeregu aktów prawnych, przede wszystkim ustawy z 6 kwietnia 1990 r. o Policji, ustawy z 24 maja 2002 r. o Agencji

¹ Dokument dostępny pod adresem: <https://www.rpo.gov.pl/pl/content/osodlac-pegaza-inwigilacja-propozycja-niezalezna-instytucje-do-nadzoru-sluzb-specjalnych>

Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu oraz ustawy z 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, jak również uchwalenia odrębnej ustawy regulującej zasady działania organu powołanego do kontroli działań Policji i służb specjalnych.

Petycję Fundacji Panoptykon wspiera 5,5 tys. Polek i Polaków oraz kilkadziesiąt organizacji pozarządowych.

Wyrażamy zgodę na ujawnienie treści petycji.

W imieniu Fundacji Panoptykon

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized initial 'M' followed by a long horizontal stroke.

Małgorzata Szumańska

Wiceprezeska